

BBC 96: LITT FORSKJELLIG FRA NAFOSEMINARET 25.–29. APRIL 2018

Dette var ikke mindre enn mitt 28. nafoseminar på rad. Fram til for noen få år siden var jeg der fra begynnelse til slutt. De senere årene har jeg fått en lei uvane med å dra hjem på lørdagen, delvis fordi jeg har måttet, men også fordi jeg har syntes at et par dager har vært nok. Men jeg har planer om å ta meg sammen, og i alle fall av og til bli der til «the bitter end». Det er tross alt stas med festmiddag, og påfølgende småfesting. Jeg pleier jo å ha en del framlegg på seminaret. Når jeg i tillegg bare er der to dager, er det begrenset hva jeg kan berette om det faglige innholdet på seminaret, men jeg skal prøve å komme med litt, samt noen betraktninger om Nafo, seminaret og atferdsanalyse generelt.

Den berømte storefjellogoen som norske atferdsanalytikere kjenner. I forbindelse med 17. mai passer det jo godt at den er i rødt, hvitt og blått, som i det norske flagget og i sangen som Jens Book-Jensen har en så glimrende versjon av, og som alltid spilles på 17. mai. («Hvor hen du går i li og fjell, en vinterdag en sommerkveld...»)

Før hovedseminaret var det som vanlig et tilleggsseminar fra onsdag til torsdag. Jeg var ikke der, men det handlet om stimuluskontroll. Seminaret var nok av det relativt akademiske slaget, og kanskje av mest interesse for den vitenskapelige delen av Nafos medlemmer, det vil si ansatte i «akademia», som det har begynt å hete, og master- og PhD-studenter. Men jeg snakket med noen relativt «uakademiske» personer som hadde vært der, og de syntes at det etter hvert ble bra. De trengte kanskje litt tid for å få tak i hva det dreide seg om, og det tok kanskje litt tid før det mer anvendte kom fram? Men den helt store «matnytt» for fotfolket var det neppe. Noen drar nok på tilleggsseminaret av sosiale grunner, og nokså uavhengig av hva det handler om. Nafoseminaret er en stor sosial «happening», og da skader det ikke med en ekstra dag. Ellers er det selvfølgelig lov å diskutere hvordan «profilen» på tilleggsseminaret skal være. Nafo har vel arrangert det i

nærmere 20 år. De første årene var det nok gjennomgående mer anvendt enn i dag. Det må bety at de har blitt mer teoretiske og vitenskapelige de senere årene, og at den delen av Nafos medlemmer gjør seg mer gjeldende. Det er naturlig når stadig flere har fått en akademisk grad innenfor atferdsanalyse. Jeg tror imidlertid at oppslutningen om tilleggsseminaret har sunket litt. Det har sikkert Nafo råd til, men også Nafo må tenke på økonomi, og på hva medlemmer ønsker. Fortsatt utgjør praktikerne Nafos grunnfjell, og bringer penger i kassen gjennom deltakeravgift på nafoseminaret. Derfor hadde det kanskje gått an å veksle litt, slik at det også blir et og annet tilleggseminar av det mer anvendte slaget, og som atferds-Ola og -Kari kan henge med på, og som kommuner kan være villige til å sende folk til? Kan ikke det være et greit kompromiss?

Helt i starten av hovedseminaret var det et symposium, ledet av Per Holth, som var satt i stand for å hylle Murray Sidman og hans bidrag til atferdsanalysen. Det var nok ikke et tilfeldig valg, men en nokså naturlig fortsettelse av tilleggsseminaret. Det var nemlig Sidman som startet forskning på stimulusekvivalens, som i høyeste grad handler om stimuluskontroll, og om hvordan stimuli påvirker atferd temmelig avansert. I tillegg til Holth deltok blant annet danske-amerikanske Iver Iversen. Et morsomt poeng var at Sidman fylte 95 år tre dager etter symposiet, og at man arrangerte en samtale med ham på slutten av symposiet. Sidman og publikum så hverandre, men han klaget på at synet har blitt dårlig. Hørsel, taleevne og humor var det imidlertid ingenting i veien med.

En ganske representativ seminardeltaker, Rojda Kara fra Veiledningsteamet i Stavanger kommune. Hun er på de fleste seminarer, og har et framlegg år om annet, som så mange andre som bidrar til å gjøre seminaret til det det er.

Når hovedseminaret har begynt, er det en gammel tradisjon at alle som skal presentere eller bidra på andre måter, inviteres på en liten mottakelse der det serveres noe å drikke. I år holdt Nafos sekretær, Thor Johnny Eriksen, en liten tale som ikke minst inneholdt en del tall. Han fortalte at antallet presentører øker jevnt og trutt, og at det ble satt rekord i år. Jeg synes han sa at det var over 160 presentører med stort og smått. Flere og flere vil presentere noe på seminaret, og mer og mer holder høy nok kvalitet til å bli antatt. Dermed blir også programmet mer innholdsrikt, og nå er det vel nærmere ti parallelle presentasjoner hele tiden i

løpet av seminaret. Det betyr at den faglige aktiviteten blant Nafos medlemmer, og innenfor norsk atferdsanalyse, vokser. Når antallet seminar deltakere holder seg på ca. 800, i en stadig skarpere seminar konkurranse, skal vi alt i alt være temmelig fornøyde. Stort flere er det heller ikke plass til. Storefjell er fullt, og det er grenser for hvor langt bort folk vil «pendle» mellom Storefjell og overnattingsstedet. I Norge er det uansett få seminarer som matcher nafoseminaret når vi ser på varighet, omgang og deltakerantall under ett, hvis noen kan matche det overhodet. Også beliggenheten gjør seminaret til noe spesielt. Det skjer ute i villmarka, det vil si at alle holder seg på hotellet. Det skaper en spesiell atmosfære.

Årsmøtet var litt spesielt. Før spøkte, eller harselerte, vi litt med at årsmøtet var så kortvarig. Det virket kanskje litt useriøst at en millionbutikk som Nafo bare brukte et kvarter på valg, økonomiske disposisjoner og alt som hører med til et årsmøte. Det har kommet seg. Valg av styremedlemmer skjer imidlertid fortsatt på den gamle, enkle måten, ved at den som ønsker gjenvalg, får det (med mindre vedkommende skulle ha gjort noe alvorlig straffbart mot Nafo eller nafomedlemmer). Valg uten motkandidater, og ved akklamasjon, er fortsatt comme il faut, og det fins nok travlere valgkomiteer enn Nafos. Den viktigste ingrediensen på årets årsmøte var at Nafo fikk ny leder. Nafo har eksistert siden 1973, det vil si i 45 år. De første årene, før foreningen fikk «satt seg», var det mange lederskifter, litt i likhet med hvordan det årlige seminaret flyttet fra sted til sted. Seminaret slo seg ned på Storefjell i 1990, tror jeg det var, og har vært der siden. Den sterke tradisjonen har medført at Storefjell nærmest har blitt synonymt med nafoseminar innenfor vårt miljø. Omtrent samtidig overtok Jon Arne Farsethås som leder i Nafo, og har vært det fram til i år. Jon Arne og Nafo har vel ikke blitt oppfattet som like synonyme som hotellet og seminaret, men jammen har det vært en sterk «link» som særlig de litt «innvidde» har vært inderlig klar over. Før årsmøtet takk han altså nei til gjenvalg, det vil si at han ga seg etter nærmere 30 år i lederstolen, og etter å ha vært leder i langt over halvparten av den tiden Nafo har eksistert.

Avgangen som ikke ble så tåredryppende og hulkende som ventet eller håpet. Tvert om er avgående leder Jon Arne Farsethås, og takketaler Hans Horne, riktig så muntre, i alle fall her...

Slikt blir det taler ut av. Den som tok på seg oppdraget, var Hans Horne, også han en definitiv veteran og «VIP» innenfor Nafo og det atferdsanalytiske miljøet. Han trakk selvfølgelig noen «linjer», og snakket om den sterke utviklingen atferdsanalyse har hatt i Norge i den tiden Jon Arne har vært leder. Det skyldes selvfølgelig mange faktorer, men at

Nafø har blitt en stadig sterkere og mer profesjonell forening, har utvilsomt hatt mye å si. Foreningen lager opplegget for Naføseminaret, som er Naføs mjølkeku, og som har medført at foreningens økonomi lenge har vært sterk nok til å drive et nasjonalt og et internasjonalt tidsskrift, og til å støtte en rekke faglige prosjekter, alt fra reising på konferanser til forskning.

Ennå er Hedmark sterkt representert på naføseminaret, og enda sterkere kan det bli når vi ser på hvilke «unge og lovende» fagpersoner vi har. Ved siden av meg står nemlig Marius Bakken, Bjørn André Torve og Irene Kjærstad.

Jon Arne sa selvfølgelig noen ord til takk. Han sa blant annet at nettopp Hans hadde medvirket til at han hadde engasjert seg så sterkt i atferdsanalyse og Nafø. Dermed kan vi si at Hans var rett mann til å holde takketalen. Et vanlig uttrykk for stillhet er at «det går an å høre en knappenål falle». Jeg hadde ikke tenkt på det uttrykket på lenge, men under talen ble det vekket til live. Det var en uhyre lydhør forsamling som fikk med seg det som foregikk. Mange tok også bilder, og skjønnte tydeligvis hvilket historisk øyeblikk de var vitne til. I det hele tatt var det et perfekt opplegg for tårer og hulking. Jeg mener ikke å si at jeg ble skuffet, men hverken Hans eller Jon Arne fikk det helt store sammenbruddet. Tvert om var det smil og glede som preget dem. Jeg satt langt bak i salen, og så dermed de fleste bakfra. Jeg hørte ingen gråt, men utelukker ikke at det kan ha falt tårer – også atferdsanalytikere «har følelser». Etter årsmøtet satt d’herrer Hans og Jon Arne i baren. De satt ikke og holdt rundt hverandre og hulket, men så ut til å være ved godt mot. Ellers er det kanskje ikke helt uinteressant hvem som ble ny leder. Det er Terje Gundhus, som har vært nestleder nesten like lenge som Jon Arne har vært leder. Terje er litt yngre enn Jon Arne, men såpass opp i årene at han av naturlige grunner neppe er en «framtidens mann». Det blir kanskje mer normale lederperioder framover.

Ellers er lederskiftet lite «dramatisk». I disse tider er det greit å presisere at det ikke er grunn til å tro at en #MeToo-sak, SMS-er eller lignende kan forklare skiftet...

Det skjedde mer på årsmøtet. Blant annet var det en gjennomgang av lokallagene og deres virksomhet. I dag har Nafø tre lokallag. Laget i Østfold har ligget litt nede, men skal ha skumle hensikter igjen. Studentlaget i Oslo er kanskje vel så mye en sosial som en faglig

forening. Da står vi igjen med Glåmdal og Nes, altså oss, som det eldste og mest stabile og aktive lokallaget. Skal vi begynne å planlegge 20-årsfesten, eller en 17 og et halvt årsfest før vi kommer så langt? Det er jo mange år mellom 15 og 20! Vi skal forresten ikke snakke om ledere som sitter lenge. Godeste Ulf Larsen begynner å få mange lederår på baken. Men det er langt igjen til nord-koreanske tilstander, så vi slipper nok å kalle ham Kim Jong-ulf.

Også lokallaget er representert. Fra venstre Bente Hagen, Lisa Sannerud Høisæt, Stein Modig Andersen, Lene Skogsrud, Lena Opsahl og Ulf Larsen

Apropos Hans Horne, så hadde jeg en morsom samtale med ham om hvordan vi ble atferdsanalytikere. Jeg har kanskje fortalt om min bakgrunn. Jeg var altså sivilarbeider i 1979–1980, etter å ha tatt grunnfag (årsstudiet) i psykologi, og mens jeg ventet på å begynne på embetsstudiet (profesjonsstudiet) i psykologi. Jeg var på en svær sentralinstitusjon for mennesker med utviklingshemning innenfor daværende HVPU, og ble satt til å arbeide med noen som hadde temmelig utfordrende atferd. Problemet var at psykologen som skulle veilede oss, hadde lite konkret å komme med utover å nikke og å vise empati når vi fortalte om grising med avføring, direkte angrep og annet «krydder i hverdagen». Da måtte jeg gå tilbake til de 30 sidene om atferdspsykologi som jeg hadde hatt på pensum, og gjøre mitt beste. At det resulterte i noen tiltak som virket godt, var kanskje eksempler på at lykken kan være bedre enn forstanden. Uansett så jeg at atferdsanalyse kunne bli en yrkesvei. Hans fortalte at han hadde vært i sivilteneste på en annen sentralinstitusjon fem mil lenger sør i det samme fylket, bare noen år før meg. Der hadde han fattet interesse for hva som kunne gjøres for mennesker med utviklingshemning. Det endte etter hvert med vernepleierutdanning, og resten kjenner vi. Hans fortalte også om hvordan selveste nestoren i norsk atferdsanalyse, Arne Brekstad, hadde fått øynene opp for atferdsanalyse. Jeg tar sjansen på å gjengi det viktigste: En notabilitet innenfor norsk psykologi hadde kommet til ham med et stort atferdsproblem som trengte en løsning. Brekstad hadde da funnet ut at det stort sett var atferdsanalyse som hadde noe konkret å tilby. Dermed var han i gang, og dro senere til USA for å lære mer, og er altså trolig den som har gjort mest for å utbre atferdsanalyse i Norge fra 1970 og utover. Ellers har jeg snakket med mange amerikanske atferdsanalytikere. Et morsomt poeng er at mange av dem har spurt om hvordan jeg ble atferdsanalytiker. Kanskje vi skal spørre hverandre mer om det, og kanskje det kan gi litt kunnskap om hvordan vi kan spre atferdsanalyse?

Av seminarinnholdet var jeg altså nesten bare på det jeg hadde selv. I tillegg til symposiet om lett utviklingshemning, psykiske lidelser og utfordrende atferd, snakket jeg om utviklingshemning og samtykkekompetanse, og om årsaker til atferdsforstyrrelser hos personer som har opplevd sosiale traumer, kan finnes i hjernen. Jeg deltok også på Kai-Ove Ottersens årlige symposium om enkle måter å behandle utfordrende atferd på. Der var det gode framlegg. Også mange andre fra Hedmark og fra lokallagets revir bidro.

En ting som det er stadig vanskeligere å unngå å legge merke til når man er på nafoseminaret, er at stadig flere forlater kommuner og habiliteringstjenester, og begynner i private firmaer som tilbyr omsorgstjenester og veiledning. Ikke minst gjelder det i Oppland, der særlig Hedmark har hatt stort «mannefall» til fordel for Mjøsen, Målrettet intervensjon og «hva de heter alle sammen». Det er kanskje en faktor som de som driver med rekruttering, ikke minst til spesialisthelsetjenester, må begynne å ta hensyn til.

Ellers var det en ung amerikansk filmskaper på seminaret. Han heter Ted Kennedy, og arbeider med filmen *B. F. Skinner plays himself: Portrait of a nonperson*. Utgangspunktet for filmen var at selv om Skinner var en svært berømt person, og en av psykologihistoriens viktigste, finnes det ingen dokumentarfilm om ham. En annen grunn for å lage filmen, var at Kennedy hadde hørt den vanlige «driten» om Skinner, men at han hadde fått veldig sans for ham, og for det han sto for, etter å ha satt seg litt inn i ting. Filmen bygger blant annet på hittil ukjente og sensasjonelle filmopptak som ble funnet i arkivene på Harvard University, og på intervjuer, også med døtrene. Filmen er ikke ferdig, men et ca. timelangt utkast ble vist på seminaret. Jeg så det, og tror filmen blir en god, generell dokumentar.

Da er det USA-tur for mitt vedkommende om ca. en uke, for å delta på den årlige internasjonale atferdsanalytikerkongressen, som i år er i San Diego. Neste BBC blir derfor om ABAI-kongressen, og forhåpentligvis mer om det faglige innholdet enn det var mulig for meg å formidle fra Storefjell.

Så kommer vi tilbake til hva som skjer i lokallaget. Det ligger an til sommerfest 18. august, og det går neppe lenge før vi har informasjon om et spennende dagsseminar til høsten.

16. mai 2018

Børge Holden

Det våres på Grytsetra i Odalen, og graset begynner komme. Om en måned er det nok fullt liv både på setervangen og i fjøset, med alt som hører med.